

09.05.2007

ad N:o 4/1670/2007

Helsinki 8.5.2007

Opetusministeriölle

Asia: Professoriliiton lausunto keskustelumuistiosta Tekijänoikeuden suuntaviivoja

Pyydettyä lausuntona keskustelumuistiosta Tekijänoikeuden suuntaviivoja liitto lausuu kunnioittavasti seuraavan:

Hallitusohjelma ja siirto uuteen ministeriöön

Voimassa olevassa hallitusohjelmassa käsitellään tekijänoikeuksia ainakin kahdessa kohdassa. Tekijänoikeuskorvausten verotuskohtelua uudistetaan sekä parannetaan tekijänoikeuslainsäädännön ja tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta. Ohjelman mukaan selvitetään teollisuus- ja tekijänoikeuksien siirtäminen osaksi työ- ja elinkeinoministeriötä.

Liitolla ei ole huomautettavaa tekijänoikeuksien verotuksen epäkohtien korjaamisesta. Tekijänoikeuslainsäädännön ja -järjestelmän toimivuuden parantaminen on niinkään perusteltua. Hallitusohjelmassa ei tosin mainita, miten tämä tapahtuu. Sen sijaan tekijänoikeuskysymysten siirtäminen opetusministeriöstä uuteen ministeriöön on kyseenalaista.

Ministeriötasolla tapahtuu tekijänoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelu. Ministeriössä tapahtuu kuitenkin paljon muita tekijänoikeuksiin liittyviä asioita, kuten esimerkiksi hyväksynnän antaminen tekijänoikeusjärjestölle. Tekijänoikeuksiin koskevat kysymykset liittyvät suurelta osin luonnollisina nimenomaan opetukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin, joita hoidetaan opetusministeriössä jatkossakin. Tästä lähtökohdasta on perusteltua, että opetusministeriö säilyy tekijänoikeusministerinä.

Erillisvalmistelu yliopistojen tekijänoikeuskysymyksille

Yliopistojen lakisääteisinä tehtävinä ovat tieteellinen tutkimus ja siihen perustuva ylin opetus. Nykyisin laissa on mainittu myös ns. kolmas tehtävä. Yliopistoissa esiintyy hyvin paljon erilaisia tekijänoikeuksiin liittyviä kysymyksiä. Yliopistoissa tekijänoikeuksiin liittyy monenlaisia intressejä, jotka ovat osittain vastakkaisia.

On täysin perusteltua, että yliopistojen osalta tekijänoikeuskysymykset ja tekijänoikeuksien kehittäminen tapahtuu muusta tekijänoikeuksien kehittämisestä ainakin jossain määrin erillisinä. Tällöin pystytään ottamaan huomioon yliopistojen erityispiirteet verrattuna muihin laitoksiin ja yhteisöihin. Yliopistojen tekijänoikeuksien kehittämisessä tulee olla mukana asianomaiset yliopistoalan järjestöt.

Tekijänoikeuden suoja vastaan tutkimus- ja julkaisutoiminnan tarpeet

Tekijäoikeuslainsäädäntöä on kehitettävä siten, että tekijänoikeuden haltijan oikeudet ovat riittäviä. Toisaalta lainsäädännön kehittäminen ei saa johtaa siihen, että sillä rajoitetaan tarpeettomasti tieteellistä tutkimustoimintaa, julkaisukäytäntöä ja ylintä opetusta. Näiden eri tarpeiden välillä on löydettävä tasapaino.

Yliopistoissa on pidettävä suojattavaa tekijänoikeutta ensisijaisena lähtökohtana. Sen rajoittamiseen tulee aina olla tieteellinen toiminnan ja ylimmän opetuksen luonteesta johtuvat perustellut syyt.

Tällä hetkellä tilanne saattaa yliopistoissa olla sellainen, että yksittäinen tutkija on melko suojaton ulkoisen rahoittajan vaatiessa kaikista oikeuksista luopumista. Joskus tämä luopuminen tapahtuu ilman korvausta. Tekijänoikeuksien siirtyminen palvelussuhteissa edellyttää ilmeisesti ainakin jonkinlaista säätelyä.

Eräitä erikoiskysymyksiä

Eri tieteenaloilla on tällä hetkellä erilaiset käytännöt siitä, ketkä tulevat teoksissa mainituiksi tekijöiksi ja siten käytännössä tekijänoikeuden haltijoiksi. Erilaisuus johtuu alakohtaisista perinteistä. Yleisesti ei ole syytä pyrkiä mihinkään yhdenmukaisiin käytäntöihin eri aloilla. Asiaa tulisi ehkä jollain lailla kuitenkin säädellä.

Keskustelumuistossa korostetaan tekijänoikeuksien tekijänoikeuskoulutusta sekä tutkimusta. Liitto yhtyy tähän pyrkimykseen.

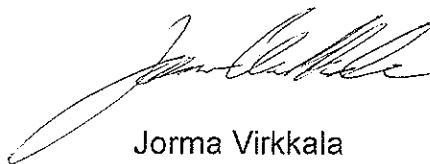
Tämän vuoden alusta voimaan tullut korkeakoulukeksintölaki merkitsi ns. tutkijapoikkeuksen kumoamista sopimustutkimuksessa eli käytännössä sellaisessa tutkimuksessa, jossa on ulkopuolisia rahoittajia. Muutosta perusteltiin mm. sillä, että yliopistoissa luodaan merkittäviä keksintöjä, mutta liian usein niiden kaupalliset mahdollisuudet jäivät hyödyntämättä tutkijapoikkeuksesta johtuen. Perusteluna oli myös se, että keksintöjen synty edellyttää usein yliopistolta laajoja investointeja.

Tekijänoikeuslain 40b §:ään sisältyy nykyisin eräänlainen tutkijapoikkeus tietokoneohjelmien ja tietokantojen osalta. Tämä tutkijapoikkeus on toiminut moitteettomasti, eikä siinä esiinny samanlaisia muutostarpeita kuin aikanaan oli tutkijapoikkeuksessa sopimustutkimuksessa. Tietokoneohjelmat ja tietokannat eivät esim. useinkaan edellytä yliopistolta laajoja investointeja. Liiton käsityksen mukaan tietokoneohjelmia ja tietokantoja koskeva nykyisenkaltainen tutkijapoikkeus on säilytettävä.

Professoriliitto-Professorsförbundet

Risto Laitinen
puheenjohtaja

Jorma Virkkala
toiminnanjohtaja